

Infodemie: Koronavirus a konspirace v České republice

Souhrn hlavních zjištění

Autoři: Jonáš Syrovátka, Šimon Pinkas, Adam Novák a Dominika Urhová (PSSI)

- Cílem studie bylo **zjistit, jakým způsobem české weby šířící dezinformace a jiný problematický obsah informují o koronaviru**. Vedle témat, která se na těchto platformách v souvislosti s pandemií objevovala, byla věnována pozornost také jejich fungování, informačním zdrojům a redakčním praktikám.
- **Během sledovaného období** – tedy mezi březnem a květnem 2020 – **bylo na osmi sledovaných webech** (AC24, Aeronet, Česko aktuálně, Důležité 24, Nová republika, Protiproud, Sputnik CZ a Zvěděvec) **zveřejněno 2 634 článků věnovaných pandemii**.
 - **Nejvíce článků (366 textů) bylo publikováno v týdnu mezi 23. a 29. březnem**, tedy v době, kdy byla v České republice zaváděna restriktivní opatření.
 - **Nejvíce článků (1608 textů) o pandemii zveřejnil web Sputnik CZ**.
- Tematicky lze analyzované texty rozdělit do **3 kategorií**:
 - 1. Články popisující vývoj situace v ČR a ve světě**
 - **Články spadající do této kategorie – zpravidla psané neutrálním jazykem a fakticky korektní – informovaly o vývoji situace**. Tématy těchto článků byl například počet nakažených koronavirem, výzkumy týkající se vlastností viru nebo dopad pandemie na světovou ekonomiku.
 - 2. Články věnující se reakci jednotlivých států na pandemii**
 - **Hodnocení reakcí jednotlivých států na pandemii se zpravidla objevovalo v komentářích nebo názorově podbarvených textech zpravodajského charakteru** (typicky série článků o ruské humanitární pomoci Itálii). **Nejčastěji kritizovanou entitou byla Evropská unie** (zmíněná v 232 textech), jejíž přístup k pandemii byl z různých důvodů označován za selhání. **Dále byly kritizovány Spojené státy americké, a to zejména v souvislosti s údajně sobeckým chováním a neochotou**

pomoci zemím zasaženým pandemií. **Naopak Čína a Rusko byly chváleny za organizaci humanitární pomoci pro zasažené země** (zejména Itálii) a zvládnutí krizové situace doma.

- **Objevovala se také kritika slovenské vlády**, která údajně nezvládá situaci. Tato skutečnost dokazuje, že sledované weby píšou nejen pro české, ale také pro slovenské publikum. **Naopak hodnocení výkonu české vlády bylo ambivalentní** – zatímco v některých člancích bylo oceňováno rychlé zavádění restriktivních opatření, jiné kritizovaly neschopnost čelit dopadům pandemie na ekonomiku.

3. Články obsahující konspirační teorie

- Článků obsahujících konspirační teorie bylo publikováno 145 (tedy méně než 6% z celkového počtu). **Nejčastěji zmiňované konspirace se týkaly miliardáře Billa Gatese** a jeho údajné snahy vydělat na pandemii díky prodeji vakcíny. Jiná verze této konspirační teorie tvrdila, že Gates hodlá pandemii využít k očipování světové populace. **Podle druhé relativně časté konspirační teorie měl být virus vyvinut v amerických laboratořích a využit jako biologická zbraň proti Číně.** V závěru monitorovaného období se začaly objevovat také antisemitské konspirační teorie spojující pandemii s židovským spiknutím.
- **Analyzované weby se ve svém informování o pandemii v některých ohledech lišily.** Autoři považují za důležité brát v potaz rozdílné fungování webů šířících dezinformace a jiný sporný obsah při výzkumech věnovaných tomuto tématu a dále jej zkoumat.
 - **Část webů** (Sputnik CZ nebo Aeronet) **publikovalo převážně originální články, naopak jiné platformy** (AC24 nebo Česko aktuálně) **drtivou většinu publikovaných textů přebíraly.** Některé weby přebíraly obsah primárně z českých zdrojů (AC24), zatímco jiné (Protiproud nebo Zvědavec) relativně často publikovaly přeložené texty pocházející ze zahraničí.
 - **Sledované weby se také výrazně lišily z hlediska typu publikovaných článků.** Část z nich (Sputnik CZ nebo Česko aktuálně) se snažila profilovat jako

standartní zpravodajské weby a publikovala řadu fakticky korektních textů informujících o vývoji situace. To však neznamená, že by bylo jejich informální o situaci bezproblémové, jelikož se i na nich objevovaly konspirační teorie nebo případy nedodržování novinářských standardů (například manipulativní nadpisy nebo emocionální jazyk). Jiné weby (Nová republika nebo Protiproud) fungovaly jako názorové platformy a publikovaly zejména obecnější komentáře vyznačující se vyhraněnými ideovými pozicemi (například odporem vůči EU). U některých webů (Aeronet nebo Zvěděvec) je na místě označení „konspirační“, jelikož se konspirační teorie objevovaly u velkého procenta jimi publikovaných článků.

- **Sledované weby však také měly několik shodných charakteristik.** Zejména v březnu a dubnu víceméně všechny z nich věnovaly dění souvisejícímu s pandemií drtivou většinu publikovaných textů. Zkoumané weby se primárně soustředily na dění v zahraničí. Ve sledovaném období také všem těmto platformám krátkodobě ale výrazně stoupla čtenost. Tuto skutečnost je však nutné interpretovat v kontextu obecně vyššího internetového provozu během pandemie.